

УДК 378-054-6

Гладир А. І.

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, Кременчук

ДОСВІД ТА ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА АКАДЕМІЧНУ МОБІЛЬНІСТЬ

У роботі представлено основні досягнення Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського у сфері міжнародної кредитної академічної мобільності, яка розглядається як потужний інструмент інтеграції до міжнародного науково-освітнього простору та послідовної реалізації університетом власної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти. На конкретних прикладах розглянуто досвід впровадження ефективних форм та способів реалізації академічних обмінів, як на рівні професорсько-викладацького складу університету, так і на рівні студентів, які здобувають освітній (перший чи другий) або освітньо-науковий (третій) ступінь вищої освіти. Представлено результати участі університету в програмах міжнародної кредитної академічної мобільності в рамках програми Європейського Союзу Erasmus+. Розглянуто, на рівні університету та держави в цілому, основні чинники, що негативно впливають на розвиток академічної мобільності, запропоновано кроки щодо подолання або мінімізації існуючих проблем.

Ключові слова: академічна мобільність, академічні обміни, Еразмус+.

Гладырь А. И.

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского, Кременчуг

ОПЫТ И ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ ПРАВА НА АКАДЕМИЧЕСКУЮ МОБИЛЬНОСТЬ

В работе представлены основные достижения Кременчугского национального университета имени Михаила Остроградского в сфере международной кредитной академической мобильности, которая рассматривается как мощный инструмент интеграции в международное научно-образовательное пространство и последовательной реализации университетом собственной стратегии интернационализации высшего образования. На конкретных примерах рассмотрен опыт внедрения эффективных форм и способов реализации академических обменов, как на уровне профессорско-преподавательского состава университета, так и на уровне студентов, обучающихся для получения образовательной (первой или второй) или образовательно-научной (третьей) степени высшего образования. Представлены результаты участия университета в программах международной кредитной академической мобильности в рамках программы Европейского Союза Erasmus +. Рассмотрены, на уровне университета и государства в целом, основные факторы, негативно влияющие на развитие академической мобильности, предложены пути преодоления или минимизации существующих проблем.

Ключевые слова: академическая мобильность, академические обмены, Эразмус+.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського (КрНУ) активно працює у напрямі інтеграції до міжнародного науково-освітнього простору та послідовно реалізовує власну Стратегію інтернаціоналізації вищої освіти [1].

Після підписання 21 вересня 2007 року у Болоньї (Італія) Великої Хартії Університетів КрНУ став повноправним учасником болонського процесу та успішно співпрацює із 76 навчальними закладами та науковими установами 25 країн світу, бере участь в таких програмах академічних обмінів як ERASMUS+, DAAD, Фулбрайта.

Подальше поглиблення інтеграційних процесів значною мірою залежить від якості та ефективності програм академічної мобільності, які є важливим інструментом інтеграції України у світовий науково-освітній простір.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. З 2016 року, тобто, з моменту схвалення Вченою радою КрНУ та затвердження ректором М. В. Загірняком «Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність в КрНУ» [2], в якому визначено принципи забезпечення та єдиний порядок організації програм академічної мобільності для учасників освітнього процесу Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, цей напрям міжнародної діяльності університету стрімко розвивається та набуває все більшої значимості для студентів, викладачів та для університету в цілому.

Доцільно навести кілька конкретних прикладів реалізації міжнародних академічних обмінів, як на рівні професорсько-викладацького складу, так і на рівні студентів першого-третього циклу підготовки.

Слід зазначити, що, в умовах відсутності державного фінансування програм академічної мобільності, більшість викладачів та студентів нашого університету, маючи професійну потребу у підвищенні кваліфікації та/або стажуванні за кордоном, реалізують своє право на академічну мобільність за власний кошт або, за наявності відповідних домовленостей з ВНЗ-партнером, за рахунок приймаючої сторони.

Так, у січні 2017 р. успішно завершилось стажування представників факультету права, гуманітарних і соціальних наук КрНУ на базі Краківської Академії імені Анджея Фрича Моджевського (Польща). У складі групи – два доктори і чотири кандидати наук.

У лютому 2017 р. доцент кафедри інформаційно-управляючих систем пройшов наукове стажування на базі Празького інституту підвищення кваліфікації.

У листопаді 2017 р., у рамках програми сталого розвитку та соціальної відповідальності, доцентом кафедри обліку і фінансів факультету економіки і управління КрНУ прочитано курс лекцій для студентів Ягеллонського університету на тему «Фінансове забезпечення корпоративної соціальної відповідальності та соціального підприємництва: досвід України» (м. Краків, Польща).

У рамках діючої угоди про співпрацю між КрНУ та Інститутом технологій та бізнесу (м. Чеське Будейовіце, Чеська Республіка) третій рік поспіль науково-педагогічні працівники КрНУ регулярно проходять наукові стажування тривалістю від кількох тижнів до 3-х місяців, в рамках яких освітяни займаються науковими дослідженнями, підвищують свою кваліфікацію та рівень володіння фаховими іноземними мовами.

Налагоджено механізм співпраці з Люблінської політехнікою (Польща) щодо впровадження програм паралельного навчання (подвійних дипломів).

Впродовж 2016/17 навчального року під керівництвом професора кафедри біотехнологій та біоінженерії здійснено серію стажувань для 15 студентів факультету природничих наук на базі кількох закордонних ВНЗ: Зволєнського національного університету, Університету Матея Бела (Словаччина), Інституту технологій та бізнесу (Чехія).

Усі вищезазначені форми академічної мобільності реалізовувалися без залучення державних або грантових коштів, фактично, за власною ініціативою викладачів та студентів університету.

В той же час, надзвичайно швидко збільшується кількість видів та форм академічної мобільності, за якими передбачається повне або часткове фінансування, тобто, покриття витрат на мобільність за рахунок різноманітних міжнародних програм та фондів.

Впродовж 2016 року представники КрНУ брали активну участь у семінарах та тренінгах в рамках Програми розвитку лідерського потенціалу університетів України, що реалізується Британською Радою в Україні та Фундацією лідерства у вищій освіті (Сполучене Королівство) у партнерстві з Інститутом вищої освіти Академії педагогічних

наук України та за підтримки Міністерства освіти України. Подальшим розвитком та практичною реалізацією даної Програми став грант, наданий у жовтні 2016 року Британською Радою університету Абертей (Шотландія, м. Данді) з метою сприяння побудові в КрНУ системи забезпечення якості вищої освіти. У рамках цього гранту у грудні 2016 року Кременчук відвідав представник університету Абертей, а вже у січні 2017 року четверо представників КрНУ вивчали систему забезпечення якості освіти безпосередньо в Абертейському університеті. Реалізація даної програми стала підґрунтям для отримання наступного гранту – в лютому 2018 року відбудуться академічні обміни викладачами між двома університетами в рамках міжнародної програми академічної мобільності викладачів та студентів Еразмус+ (KA1 - Staff and student's credit mobility).

Загалом, у програмі Європейського Союзу Еразмус+, зокрема у напрямі KA1, КрНУ бере участь з 2016/17 начального року. Академічні обміни за цією програмою здійснюються згідно з «Міжнародною стандартною класифікацією освіти: напрями освіти та професійної підготовки» (ISCED-F) та розраховані на професорсько-викладацький склад (ПВС) та студентів, що здобувають 1-й (бакалаврський), 2-й (магістерський) або 3-й (освітньо-науковий) ступінь вищої освіти. Основні відомості щодо програм академічної мобільності Еразмус+, до яких залучено університет станом на 1-й квартал 2018 року, представлено в таблиці 1. Типовим прикладом програми академічної мобільності, що фінансується державами-партнерами та реалізується у формі наукових досліджень, є спільний українсько-австрійський науково-дослідний проект «Способи переробки біомаси ціаней, що викликають цвітіння водойм», термін виконання 2017-2018 р.р.

В рамках цього проекту два провідних науковця КрНУ відвідали Віденський університету природних ресурсів і наук про життя (м. Відень, Австрія), а згодом відбувся візит трьох австрійських вчених до Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського.

Досвід реалізації права на довготривалу (10 місяців) програму академічної мобільності здобули два доцентами університету, які стали стипендіатами програми ім. Лейна Кіркланда та проводили наукові дослідження на базі польських ВНЗ впродовж 2016/2017 навчального року. Програма спрямована на підтримку демократичних і економічних перетворень в країнах Центральної та Східної Європи та фінансується за рахунок коштів Польсько-Американського фонду свободи.

Іноземні науково-педагогічні працівники вищих навчальних закладів та іноземні здобувачі вищої освіти також реалізують право на академічну мобільність на базі університету. У листопаді 2017 року професор інформаційних систем і аналітики університету Майамі, Оксфорд, Огайо, США провів відкриту лекцію для студентів Кременчуцького національного університету. У лютому 2018 року завершився українсько-французький проект з відновлювальної енергетики. Проект був реалізований в рамках Угоди про співпрацю з Католицьким інститутом мистецтв та ремесл (ICAM, Франція) та з ТОВ «Інноваційні енергетичні технології» та передбачав наукове стажування французького студента, що здобуває магістерський ступінь вищої освіти, впродовж осіннього семестру 2017/18 н. р.

Загалом, впродовж 2016/17 н.р. в різноманітних програмах академічної мобільності брали участь близько 30 викладачів та 50 студентів університету. Слід зазначити, що усі реалізовані програми міжнародної академічної мобільності позитивно вплинули не тільки на євроінтеграційні процеси університету, але і сприяли професійній самореалізації кожного учасника, адже участь у таких програмах надає доступ до науково-освітніх та культурних здобутків провідних ВНЗ Європи та світу.

В той же час розвиток академічної мобільності значною мірою стримується через існування численних різнопланових перепон, з якими стикаються як учасники освітнього процесу, так і ВНЗ, що направляють або приймають учасників освітнього процесу в рамках

програм академічної мобільності. Проблематика даного питання детально досліджується вітчизняними та закордонними вченими [3-5].

Таблиця 1 – Участь університету в Erasmus+ KA1 Staff and student's credit mobility

Університет, що направляє	Університет, що приймає	Напрямок за ISCED-F	Терміни мобільності	Кількість та склад учасників
КрНУ	Університет Любляни, Словенія	0713: Electricity and energy	2016-2017 н.р. 5 місяців	1 студент 3-го циклу
Університет Любляни, Словенія	КрНУ	0713: Electricity and energy	2016-2017 н.р. 5 днів	ПВС: 1 особа
КрНУ	Університет економіки, Вроцлав, Польща	0311: Economics	2016-2017 н.р. 5 днів	ПВС: 1 особа
			2016-2017 н.р. 5 місяців	1 студент 1-го циклу
КрНУ	Університет Матея Бела, Словаччина	041: Business and Administration	2016-2017 н.р. 5 днів	ПВС: 1 особа
			2016-2017 н.р. 5 місяців	2 ст. 1-го циклу та 1 ст. 2-го циклу
			2017-2018 н.р. 5 місяців	2 ст. 1-го циклу та 1 ст. 2-го циклу
КрНУ	Університет Абертей, Велика Британія	041: Business and Administration	2017-2018 н.р. 5 днів	ПВС: 4 особи
Університет Абертей, Велика Британія	КрНУ	041: Business and Administration	2017-2018 н.р. 5 днів	ПВС: 1 особа
КрНУ	Вища школа європейських та регіональних досліджень, Чехія	0414: Marketing and advertising	2017-2018 н.р. та 2018-2019 н.р. 5 днів	ПВС: 7 осіб
Вища школа європейських та регіональних досліджень, Чехія	КрНУ	0414: Marketing and advertising	2017-2018 н.р. та 2018-2019 н.р. 5 днів	ПВС: 7 осіб

До найбільш вагомих загальновідомих факторів, що можуть обмежувати (або стимулювати) академічну мобільність дослідники відносять:

- фінансовий стан;
- психологічні бар'єри (ностальгія, страх перед новим середовищем тощо);
- соціальні бар'єри (вплив друзів та родини, сімейний стан, гендерна нерівність, наявність дітей тощо);
- рівень володіння іноземною мовою;
- академічні та організаційні фактори (наприклад, наявність системи автоматичного зарахування накопичених кредитів по завершенню програми, розбіжності у навчальних планах та термінах проведення екзаменаційних сесій ВНЗ-партнерів, тощо).

Крім того, на національному рівні проблеми розвитку академічної мобільності зосереджуються в наступних питаннях:

- відсутність національних інституцій, державних стипендіальних програм, або громадських організацій як, наприклад, Mitacs (Канада), DAAD (Німеччина), Програма Фулбрайта (США), Стипендіальні програми урядів Китаю, Польщі, Словаччини тощо, метою

яких є організація та фінансування міжнародних програм академічних обмінів, досліджень та тренінгів для студентів, аспірантів, докторантів та ПВС у партнерстві з університетами, промисловістю та урядами країн-партнерів;

– неузгодженість Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 579 від 12 серпня 2015 року з іншими діючими нормативно-правовими актами в частині строку перебування учасників освітнього процесу за кордоном, порядку збереження місця роботи та матеріального забезпечення осіб, направлених за програмами академічної мобільності за кордон;

– відсутність ведення державою офіційної статистики осіб, що уклали договори про навчання за програмою академічної мобільності, зокрема, відсутність технічної можливості такого обліку в Єдиній державній електронній базі з питань освіти (ЄДЕБО), що ускладнює проведення якісного та кількісного аналізу отриманих результатів.

На університетському рівні, виходячи з набутого досвіду реалізації таких програм, слід зазначити існування наступних перепон у справі розвитку академічної мобільності:

– низький рівень володіння іноземними мовами, відсутність мотивації, недостатня інформованість студентської молоді, нерозуміння суспільством системи вищої освіти, що значно обмежує кількість можливих претендентів на участь у таких програмах;

– надмірна бюрократизація процедури запрошення, отримання візи та оформлення посвідки на тимчасове проживання для іноземних студентів, що прибувають до університету на навчання за програмами академічної мобільності;

– недосконалість нормативно-правової бази у частині процедури працевлаштування в університеті на час академічної мобільності для іноземних представників партнерських університетів.

ВИСНОВКИ. Академічна мобільність в університеті насамперед спрямована на інтеграцію до Європейського наукового простору шляхом співпраці з інституціями Європейського Союзу, участі у міжнародних наукових та освітніх проектах. Подальший розвиток даного напрямку міжнародної діяльності університету можливий лише за умови системної роботи в таких напрямках: формування законодавчої бази, просвітницька та виховна робота з молоддю, об'єднання зусиль ВНЗ-партнерів, що зацікавлені у реалізації програм академічної мобільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Стратегічна програма інтеграції КрНУ у міжнародний освітній та науковий простір [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cia.kdu.edu.ua/Documents/Strategy%20uk.doc>.

2. Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність учасників освітнього процесу КрНУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kdu.edu.ua/Documents/nncpdo_pologennija_akadem_mobil.pdf.

3. Trends in International Student Mobility 2014 // QS Top Universities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.topuniversities.com/student-info/qs-guides/trends-International-Student-Mobility-2014> (11.10.2015).

4. Пасічник Н. С. Студентська академічна мобільність як чинник інтеграції України у світовий науково-освітній простір / Н. Пасічник // Тези доповідей XVI Міжнародної науково-практичної конференції «Удосконалення інформаційно-ресурсного забезпечення освіти і науки в умовах євроінтеграції» 22-24 травня 2014 року. – Біла Церква. – С. 40–41.

5. Гордієнко М. Г., Гладир А. І. Формування умінь і навичок самостійної роботи з іноземною фаховою літературою у майбутніх інженерів: технологічний аспект : навч.-метод. посібник ; за ред. Л. Є. Сігаєвої. – Кременчук : Вид. ПП Щербатих О.В., 2008. – 184 с.

Gladyr A.

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Kremenchuk

THE EXPERIENCE AND ISSUES OF IMPLEMENTING THE RIGHTS OF ACADEMIC MOBILITY

The paper deals the main achievements of the Kremenchuk Mykhaylo Ostrogradsky National University in the field of international credit academic mobility, which is considered as a powerful tool for integration into the international scientific and educational area and for the consistent implementation the university's higher education internationalization strategy. On concrete examples, the experience of implementing effective forms and methods for implementing academic exchanges, both at the university professorial level and at the level of students who acquire an educational (first or second) or educational (third) higher education degree, is considered. The results of the university's participation in the programs of international credit academic mobility within the framework of the European Union program Erasmus + are presented. Particular attention is paid to the analysis of the main factors that negatively affect the development of academic mobility at the university and the state levels, the search for ways to overcome or minimize existing problems.

Keywords: academic mobility, academic exchanges, Erasmus +.

REFERENCES

1. *Stratehichna prohrama intehratsiyi KrNU u mizhnarodnyy osvitniy ta naukovyy prostir*, favailable at: <http://cia.kdu.edu.ua/Documents/Strategy%20uk.doc> (accessed 10.12.2017). [in Ukrainian]
2. *Polozhennya pro poryadok realizacii prav na akademichnu mobil`nist` KrNU*, available at: http://www.kdu.edu.ua/Documents/nncpdo_pologennija_akadem_mobil.pdf (accessed 10.12.2017). [in Ukrainian]
3. Trends in International Student Mobility 2014, QS Top Universities, available at: <http://www.topuniversities.com/student-info/qs-guides/trends-International-Student-Mobility-2014> (accessed 20.09.2017).
4. Pasichnyk, N. (2014), *Students`ka akademichna mobil`nist` yak chynnyk integracii Ukrainy u svitovyi naukovo-osvitnij prostir*, Tezy dopovidej XVI Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoi konferencii «Udoskonalennya informacijno-resursnogo zabezpechennya osvity ispans`kyj nauky v umovah evrointegracii» 22-24 travnya 2014, Bila Cerkva, pp. 40-41. [in Ukrainian]
5. Hordiyenko, M. and Gladyr, A. (2008), *Formuvannya umin' i navychok samostiyanoi roboty z inozemnoyu fakhovoyu literaturoyu u maybutnikh inzheneriv: tekhnolohichnyy aspekt*, Publisher "Private Entrepreneur Shcherbatykh O.V.", Kremenchuk, Ukraina: [in Ukrainian]

Гладир Андрій Іванович,

к.техн.н., доцент,
доцент кафедри «Системи
електроспоживання та енергетичного
менеждменту»,
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського,
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук
Полтавської обл., Україна, 39600.
Тел. +38(05366) 3-11-47.
E-mail: gai@kdu.edu.ua

Gladyr Andrii Ivanovych,

Cand.Sc. (Eng.), Associate Professor,
Associate Professor of Electricity
Consumption Systems and Power
Management Departmen,
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi
National University,
vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk,
Poltava Region, Ukraine, 39600.
Tel. +38(05366) 3-11-47.
E-mail: gai@kdu.edu.ua

Стаття надійшла 16.02.2018